

VII. EKONOMIKOS FINANSAVIMAS

Šalyje sutaupoma daugiau, nei investuojama, tad ekonomikoje vyrauja grynasis skolinimas, be to, pastaruosius keletą metų jis vėl didėja. Disponuojamosios nacionalinės pajamos šalyje didėja sparčiau nei galutinės vartojimo išlaidos, tad santaupos šalyje didėja. Šios santaupos kartu su kapitalo pervedimais iš užsienio viršija grynąjį kapitalo formavimą, ir tai leidžia susidaryti ekonomikos grynam skolinimui (žr. 19 pav.). Finansinių sąskaitų duomenimis, pastaruosius keletą metų grynasis skolinimas būdingas tiek privačiam, tiek viešajam sektoriams. Finansinio turto didėjimui viršijant įsipareigojimų didėjimą, sąlygos mažėti gryniesiems finansiniams įsipareigojimams (skirtumui tarp finansinių įsipareigojimų ir turto) šalyje ir toliau yra palankios. Viešasis sektorius pastaraisiais metais sėkmingai mažino grynuosius finansinius įsipareigojimus, o ne finansų įmonių grynųjų finansinių įsipareigojimų ir BVP santykis pastaruosius penkerius metus ir toliau yra gana stabilus. Namų ūkių finansinis turtas viršija jų prisiimtus finansinius įsipareigojimus – namų ūkių grynojo finansinio turto ir BVP santykis pirmąjį ketvirtį buvo didžiausias nuo duomenų sudarymo pradžios 2004 m.

PFĮ paskolų įmonėms portfelis traukėsi, o pastarąjį kartą šio portfelio mažėjimas buvo stebimas prieš ketverius metus. 2019 m. pradžioje PFĮ paskolų įmonėms portfelio metinis augimas lėtėjo, o antrojo ketvirčio pabaigoje jis per metus susitraukė 3,6 proc. Šioms tendencijoms įtakos galėjo turėti ne tik bazės efektas³⁷, bet ir griežtėjusios kai kurių kredito įstaigų teikiamos finansavimo sąlygos³⁸ ir didelė bankų koncentracija. Didesnė koncentracija sustiprino bankų galimybes rinktis klientus ir galėjo prisidėti prie naujų paskolų namų ūkiams ir įmonėms palūkanų normų padidėjimo. Pavyzdžiui, 2019 m. pirmąjį pusmetį naujų paskolų ne finansų bendrovėms palūkanų normų vidurkis sudarė apie 2,9 proc. (apie 0,35 proc. p. daugiau nei atitinkamu laikotarpiu prieš metus). Kalbant apie atskiras veiklas, pažymėtina, kad pirmąjį pusmetį kredito įstaigų paskolos vidutiniškai labiausiai padidėjo transporto ir saugojimo (apie 16 %) bei apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (6 %) veiklas vykdančioms įmonėms, o sumažėjo informacijos ir ryšių (19 %) bei energijos tiekimo (20 %) įmonėms. Tačiau, nors pastaruoju metu PFĮ paskolų įmonėms portfelis traukiasi, finansinių sąskaitų duomenys rodo, kad didėja įmonių finansavimas kitais šaltiniais, pavyzdžiui, prekybos kreditais, kitų įmonių paskolomis, skolos vertybiniais popieriais. Kita vertus, nepaisant augančio finansavimosi ne iš bankų, pastarieji ir toliau tebėra svarbus lėšų šaltinis finansuojant ilgalaikes investicijas. Pavyzdžiui, 2018 m. jų dalis įmonių investicijų finansavimo struktūroje padidėjo nuo 23 iki 26 proc. ir buvo antras svarbiausias tokių investicijų finansavimo šaltinis (nuosavos lėšos sudarė 53 %).

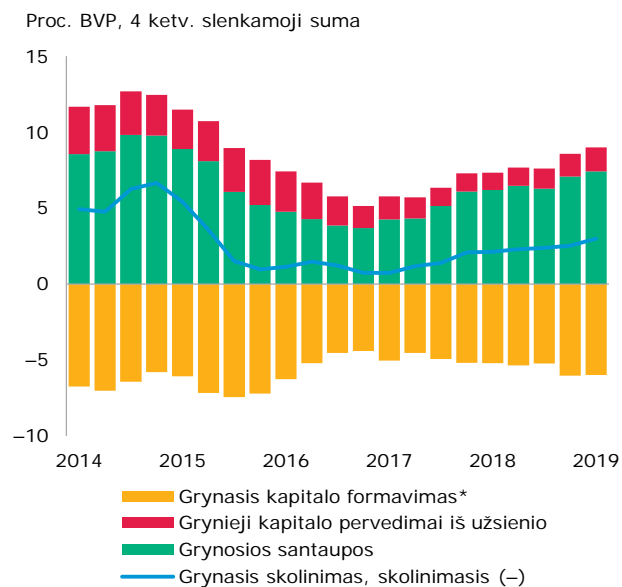
Namų ūkių paskolų portfelio augimo tempas ir toliau buvo didelis ir palaikomas aktyvaus būsto paskolų teikimo. 2019 m. pirmąjį pusmetį namų ūkių paskolų portfelis per metus vidutiniškai padidėjo daugiau nei 8 proc. (didėjo apie 1 proc. p. sparčiau nei prieš metus). Spartų pastarojo augimą palaikė būsto paskolų portfelis, tuo pat metu išaugęs apie 9 proc., o vartojimo ir kitų paskolų portfelio augimas sudarė šiek tiek daugiau nei 6 proc. Bendram namų ūkių paskolų portfelio augimui reikšmingą įtaką ir toliau darė gana mažas nedarbas ir sparčiai kylantis darbo užmokestis. Tai teigiamai veikė namų ūkių lūkesčius dėl ateities – toliau didėjo vartotojų pasitikėjimo rodiklis ir tikimybė artimiausiu metu įsigyti brangesnių pirkinių. Kita vertus, naujų būsto paskolų teikimą gali imti riboti kylančios tokių paskolų palūkanų normos. 2019 m. pirmąjį pusmetį tokių paskolų palūkanų normų vidurkis sudarė apie 2,4 proc. (apie 0,2 proc. p. daugiau nei atitinkamu laikotarpiu prieš metus). Tačiau vartojimo paskolų palūkanų normos įgauna mažėjimo tendenciją – jų metinis vidurkis tuo pačiu 2019 m. laikotarpiu buvo apie 10,8 proc. (maždaug 0,7 proc. p. mažesnis nei atitinkamu laikotarpiu prieš metus).

³⁷ Prieš metus profesinę, mokslinę ir techninę veiklą vykdančių įmonių (prie jų priskiriamos ir kontroliuojančiosios bendrovės) kreditavimas reikšmingai ūgtelėjo, tačiau tai buvo vienkartinis veiksnys.

³⁸ Tai rodė Lietuvos banko vykdoma [įmonių apklausa](#).

Šalyje investuojama mažiau, nei sutaupoma, vyrauja grynasis skolinimas užsieniui.

19 pav. Grynąjį skolinimą lemiantys veiksniai

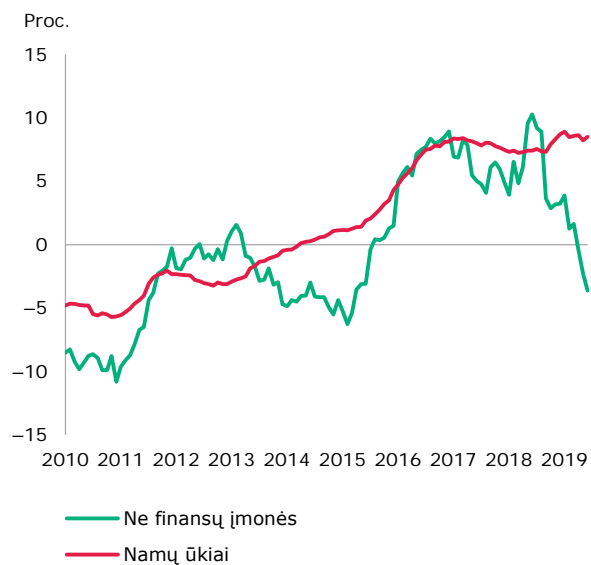

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* Bendojo kapitalo formavimas sumažintas pagrindinio kapitalo vartojimu; neigiamas dydis rodo, kad kapitalo formavimas didesnis už jo vartojimą.

PFĮ paskolų portfelis įmonėms traukėsi, o namų ūkių paskolų portfelio augimo tempas ir toliau buvo didelis.

20 pav. Ne finansų įmonėms ir namų ūkiams suteiktų PFĮ paskolų portfelio metinis augimas

Šaltinis: Lietuvos bankas.